

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm Vlt. Super eo.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

grum restituere cogitur) consequens est, nullam illi iniuriam fieri, si iuramentum relaxetur.

Ad argum. ex hoc c. desumptum, resp. Non constare, quod in casu huius c. metus aliquis, quamuis leuis, ab ipsis Cisterciensibus Monachis iniuste incussus fuerit, ad extorquendum iuramentum. Ad c. si verò, & l. metum, ff. hoc tit. respond. duabus de causis iure tum civili, tum canonico ponderari, vtrum metus leuis fuerit, an grauis. Prima est: Quia vt promissio per metum extorta rescindi possit, requiritur, vt metus inuoluntarium mixtum effecerit, quia promittens nolisset promittere, nisi coactus fuisset. Id autem facile præsumitur, aut probatur, si metus grauis sit, & cadens in virum constantem. Secunda. Quia metum passio Prætor actionem *Quod metus causa* non impertitur, nisi fuerit grauis, seu iniustus. Interim tamen iudex, etiam sine intentata actione, ex officio suo succurrere potest iniuste læso per metum leuem, vt eum in integrum restituat, relaxato iuramento, sicuti bene docet Alex. de Neuo cit. n. 8. & Gl. hic ver. metum mortis, & docui lib. 3. tr. 4. c. 6. assert. 3. Multo verò magis pro conscientie foro Prælati, v. g. Episcopus iuramentum in tali casu relaxare poterit, ad hunc finem, vt iniustum, quamuis leuem metum passus contra exigentem promissa per exceptionem se defendere possit, sicuti docet Sanchez cit. loco.

5 Aduerte quartò; Quod dolus malus sit machinatio quædam ad alterum decipiendum accommodata, l. 1. §. Dolum, ff. de dolo malo, & Seruius apud Cic. lib. 3. de offic. Cùm verò machinatio, aut operatio quæcumque accommodata non est ad decipiendum prudentes, & cordatos, tam si quispiam decipiatur, non est propriè dolus, sed simplicitas ac fatuitas seipsum decipiētis. Quamobrem tali homini in foro externo non succurritur, vt ex hoc c. colligitur, & notauit hio Abb. n. 2. Imola n. 2.

6 Cæterum si simplicitas, & deceptio inderita in homine sit inuincibilis, tunc credibile est, in foro conscientie ita deceptum defendere se posse: Imò in externo etiam foro

Iudicis quandoque officio succurri per in integrum restitutionem. Etenim plerumque culpâ non vacat, qui cum tali homine contrahit. Sed actioni de dolo (in qua condemnatus infamis efficitur) locus hic non erit, cùm dolus propriè admissus non sit, vt supra dictum.

CAPITVLVM VLT.

Super eo.

PARAPHRASIS.

Si quis per testes legitimè probauerit, se à quibusdam spoliatum esse, rectè faciet Iudex, si spoliato iuramentum facere permittat, quanti res amissas, damnumque suum æstimet, & ad hoc spoliatores condemnet: præcedente tamen taxatione, quæ fieri debet pro personarum, & negotij qualitate.

SUMMARIVM.

1. Si constet, vel probatum sit, quempiam per vim iniustam esse lesum, quantitas & æstimatione lesionis per iuramentum læsi, prævia iudicis taxatione probari potest.
2. Ad hoc tamen iuramentum non facile deueniendum est, si per testes, etiam domesticos (qui in hoc casu sunt admittendi) probatio haberi potest.
3. Neque locus est iuramento huic veritatis, seu vere æstimationis, si non contra ipsum, qui violentiam intulit, sed contra alium instituat, nec violentie, nec doli participem.
4. Si iuramentum hoc deferendum est à iudice, deferri ab eo id debet audito læso, & prius taxata quantitate.

NOTANDVM Vn. Si constet, vel probatum sit, per vim iniustam quippiam ablatum esse, tum quantitas & æstimatione rerum ablatarum per iuramentum læsi, præcedente Iudicis taxatione, probari potest. Et dicitur hoc iuramentum *veritatis* seu *vere æstimationis*, vt dixi lib. 4. tr. 3. c. 5. n. 1. §. alterum.

K k k k k

Sum.

Sumptum autem est hoc c. ex l. si quando, C. Vnde vi; Circa cuius intellectum ex Gl. Bartolo, & alijs hæc aduertenda sunt: I. Ante omnia in iudicio patefactum, aut liquidò probatum esse oportet, violentiam illatam fuisse. Ita habetur in cit. l. iun. Gl. ver. patefacta. Ait tamen Abb. hic, n. 2. etiam per indicia quæ violentiam præsumptionem pariunt, probari posse vim illatam, aut furtum commissum esse, in ordine ad damni illati compensationem, iuxta ea quæ dixi lib. 3. p. 2. c. 2. n. 2. & tr. 6. c. 2. n. 6. aduert. 3.

II. Duabus de causis iuramentum hoc iudiciale præstitum à læso sufficere debet ad probandum res amissas, & æstimationem earum: Videl. *Incipia probationis*, quia aliter id probari non potest: Et *odium delinquentis*, seu vim iniustam inferentis. Ita Gl. communiter recepta in cit. l. ver. manifestet, arg. l. fancimus, 15. C. de Iudicijs.

2. Cæterum si aliter, videl. per testes, etiam domesticos, (quos in tali casu admittendos esse monet Abb. hic, & docui cit. tr. 6. c. 4. num. 4. §. Tertio, & §. quarto) probatio haberi possit, tunc ad iuramentum confugiendum facile non est, ne periurijs via aperiatur. Deinde huic iuramento veritatis, seu veræ æstimationis locum non esse arbitratur Bartol. in cit. l. si quando, num. 4. Abb. hic num. 5. Exemplum afferunt: Si non contra ipsum, qui violentiam intulit, sed contra alium instituat, qui violentiæ, aut doli particeps non fuit. Ponamus statutum esse municipale, vt, si quispiam propè ciuitatem spoliatus sit, ipsa ciuitas damnum resarcire cogatur, in defectum spoliatorum. Tum si constet de spoliatione, nesciatur autem quid, vel quantum amissum est, tunc opus erit asserre probationem, saltem semiplenam, quæ accedente iuramento iudiciali complebitur, iuxta l. in bonæ, 3. C. de rebus creditis. Quare si rectè attendimus, hoc tantum discrimen esse videtur in casu, quo odium delinquentis concurrat, & casum, in quo non concurrat; quod in hoc maiora indicia requirantur, vt iuramentum deferri possit: in illo autem casu indicia minora, non autem omnino nõ requirantur, vt i

colligitur in hoc c. iun. Gl. ver. personarum, & l. in actionibus, 5. ff. de in litem iurando, §. Planè.

His adde, quæ hic dicta sunt de ablatijs per violentiam, similiter locum habere in æmissis per furtum, aut quodcumque aliud maleficio; si de factò constet, iuramentum æstimationis deferri posse, ob probationis alterius inopiam, sicuti notauit Gl. in cit. §. planè, in fine, & Gl. in cit. l. cum furti, 9. vers. Tu dic melius, Abb. hic n. 6.

III. Si à iudice deferendum sit iuramentum veræ æstimationis, siue propter illatum damnum ex maleficio, siue propter expensas factas post contumaciam Rei ablentis, iuxta cit. l. fancimus, 15. & c. constitutis, 12. de Procurat. tum Iudex, audito læso, prius taxare debet quantitatem, ac postea deferre iuramentum, videl. vt pars iuret tantum, & non minus damni, aut expensarum factum esse; denique condemnare debet contumacem, aut damnificantem ad restitutionem: Ita vt non in minus condemnet, quàm iuratum fuit. Hæc habentur noxiore iure Authent. Post iusiurandum, C. de iudicijs. Ratio est: Quia si post iuramentum Iudex quantitatem taxaret seu minueret, iuramentum peritij argueret. Sin autem Reum in minus condemnaret, quàm post taxationem iuratum fuit, tum sententia eius iniusta foret, nisi euidenter constaret errorem commissum fuisse, vt Innoc. hic docet n. 5. Imola n. 8. §. Et ex hoc apparebit.

Sed alia ratio est de iuramento affectionis; cum sæpe fiat, vt ob eam res pluris æstimetur à possessore suo, quàm reuera valet; ideòque singularis ista affectio à communi & vera æstimatione multum discrepet, ideo Iudex etiam post præstitum iuramentum taxare, atque in minus condemnare potest, quàm iuratum fuit, iuxta l. videamus, 4. §. Item videndum, vbi id Gl. monet, ver. ex magna causa, vers. Tu dicas, ff. de in litem iurando, Imola hic num.

2. & 8.

* * *